

Nenad
POKOS
Dražen
ŽMIĆ

Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“
Zagreb

SUVREMENA
DEMOGRAFSKA
SLIKA ISTRE

Premda se istarsko područje prostire u tri države (Hrvatskoj, Sloveniji i Italiji) ovdje se razmatraju promjene demografskih obilježja samo hrvatskog dijela Istre ili kako je u jednom radu navedeno – Hrvatske Istre (ŽULJIĆ, 1994). U potonjem, kao i u ovom radu, pod tim se pojmom podrazumijeva područje današnje Istarske županije kako je određeno Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj od 30. siječnja 1997. godine. Ovo je potrebno napomenuti jer se još uvijek povremeno javljaju polemike treba li tako određenom prostoru Istre pridodati i opatijsko područje te cresko-lošinjsku otočnu skupinu. Na ukupno 2 815 km² ovako omeđenog prostora spomenutim je Zakonom ukupno formirano 39 teritorijalnih jedinica: 10 gradova i 29 općina.¹ U radu se analizira promjena demografske slike Istarske županije u posljednjem međupopisju (1991.-2001.) dok je zbog dostupnih podataka jedino u poglavlju o prirodnom kretanju stanovništva razmotreno i razdoblje dvije godine prije te dvije godine poslije navedenih popisa tj. razdoblje 1989. - 2003.

Promjena broja stanovnika 1991. – 2001.

Službeni podaci popisa stanovništva 1991. kazuju da je ukupan broj stanovnika na području Istre iznosio 204.346. Deset godina kasnije, popis bilježi 206.344 stanovnika odnosno 1998 osoba više nego 1991. S tim porastom broja stanovnika (u relativnom omjeru on iznosi 1%) Istarska županija pripada redu malobrojnih hrvatskih županija koje su zabilježile veći broj stanovnika 2001. nego

¹ Zakonom o područjima županija, gradova i općina iz 1997. konstituirano je 9 gradova i 29 općina dok je Zakonima o izmjeni i dopuni o područjima županija, gradova i općina u RH od 22. prosinca 2000. te 4. srpnja 2003. formirana nova općina – Fažana dok je općina Vodnjan postala grad.

deset godina ranije. Uz nju, porast broja stanovnika zabilježen je još jedino u Zagrebačkoj županiji (gdje je s 9,4% on bio najveći), Brodsko–posavskoj županiji (porast je kao i u Istri također iznosio 1%) te u Gradu Zagrebu u kojem je 2001. godine popisano tek 0,2% više stanovnika nego 1991. Međutim, popisima ustanovljeni broj stanovnika 1991. i 2001. metodološki je neusporediv jer se ukupan broj stanovnika pri svakom od ta dva popisa utvrđivao na drukčiji način. Tako je 1991. stanovništvo popisivano prema kriteriju “de iure” što znači da su u ukupno stanovništvo Hrvatske (odnosno neke županije, općine ili naselja) uključeni svi građani koji su izjavili da imaju prijavljeno prebivalište u Hrvatskoj bez obzira jesu li u trenutku popisa boravili u zemlji ili inozemstvu. Za razliku od toga, popis 2001. proveden je kombinacijom kriterija “de iure” i “de facto” jer se prema prvi put primijenjenim međunarodnim metodološkim preporukama u ukupno stanovništvo “moralo” uključiti samo stanovništvo s prebivalištem u RH, ali s time da je bilo prisutno u zemlji u kritičnom trenutku, odnosno da u slučaju odsutnosti nije iz nje izbivalo više od godine dana (POKOS, 2003)². Međutim, uz na taj način popisanih 62.258 osoba u inozemstvu (čiji je broj sasvim nerealan jer godinu prije popisa nije mogao iseliti toliko broj osoba), Državni zavod za statistiku dopustio je mogućnost da se u ukupno stanovništvo uključe “i osobe koje imaju tijesnu, gospodarsku, prometnu i učestalu vezu s kućanstvom i obitelji u RH (češći ili rjeđi posjeti, uzdržavanje članova obitelji, stalna komunikacija itd.” (*Popis stanovništva 2001. Metodološka objašnjenja*). Na taj je način u ukupno stanovništvo Hrvatske uključeno daljnjih 160.276 stanovnika što ukupno daje broj od 222.534 popisanih stanovnika u inozemstvu a koji su uključeni u ukupno stanovništvo 2001. godine (1991. je u ukupno stanovništvo iz inozemstva uključeno 285.216 osoba po čemu na prvi pogled proizlazi da je te godine u inozemstvu boravilo više hrvatskih građana nego 2001. dok je stvarno stanje bilo ustvari obrnuto). Upravo zbog navedenih razloga; što su 1991. u popis mogli “ući” svi građani u inozemstvu ukoliko su imali prijavljeno prebivalište u Hrvatskoj, a 2001. samo oni koji su iselili godinu prije popisa ili su održavali “učestale veze”, smatra se da podaci posljednja dva popisa nisu metodološki usporedivi.

2 Popisom 2001. također su prema preporukama UN-a i Europske komisije u ukupno stanovništvo uključene i osobe koje borave u RH godinu i duže (a nemaju prijavljeno prebivalište), djelatnici hrvatskih diplomatskih službi, nomadi, izbjeglice u zemlji itd. Kako broj tih osoba ukupno ne prelazi 10 tisuća, te kategorije nisu toliko bitne za objašnjenje metodološke (ne)usporedivosti popisnih podataka.

Stoga se realnijim tj. potpuno usporedivim pokazateljem ukupne promjene broja stanovnika smatra prikaz broja samo onog stanovništva koje je popisano “u zemlji”, odnosno usporedba “prisutnog” ili “de facto” stanovništva (AKRAP, 2003.; GELO., 2004.). Taj je kriterij ujedno bliži međunarodnim metodološkim preporukama za utvrđivanje ukupnog broja stanovnika u koje a taj način nije uključeno tek 10-15 tisuća stanovnika (koje je uistinu iselilo iz Hrvatske godinu prije popisa).

Dakle, primjenjujući kriterij “de facto”, u Istri je 1991. godine uistinu živjelo (odnosno imalo prijavljeno prebivalište i boravilo u njoj veći dio godine) 199.861 osoba. Popis 2001. utvrđuje 196.828 stanovnika što u konačnici rezultira brojčanim smanjenjem istarskih građana od 3.033 (1,5%) u razdoblju 1991.-2001.³ Na taj način Istarska županija više ne pripada skupini županija s porastom broja stanovnika u posljednjem međupopisju (ostale tri ranije navedene županije i prema ovom kriteriju bilježe porast broja stanovnika). Po tome se nameće zaključak da je porast broja stanovnika Istarske županije prema službenim popisnim podacima prvenstveno uvjetovan većim brojem stanovnika popisanim u inozemstvu. To potvrđuju i podaci o 4.485 popisanih istarskih građana u inozemstvu 1991. dok je 2001. taj broj iznosio 9.516 stanovnika. Za razliku od Hrvatske u cjelini, gdje je popisom utvrđeni broj stanovnika u inozemstvu (koji je uključen u ukupno stanovništvo) 2001. manji nego 1991., u Istri je taj kontingent stanovništva više nego udvostručen (112,2%)⁴. U nedostatku realnih pokazatelja o migracijskim kretanjima, iz navedenog proizlazi da je iseljavanje iz Istre u inozemstvo u razdoblju 1991.-2001. bilo relativno intenzivnije nego iz drugih hrvatskih krajeva odnosno da je istarsko stanovništvo u skupini stanovništva iz inozemstva znatno više zastupljeno 2001. nego 1991. Na to upućuje i podatak da je Istarska županija 1991. u ukupnom broju stanovništva popisano u inozemstvu sudjelovala sa 1,6% dok je 2001. taj udio iznosio već 4,3% ukupnog broja “inozemaca”. Svakako da je glavni razlog tolikom porastu broja stanovnika Istre u inozemstvu relativna blizina Italije u kojoj mnogi Istrijani pronalaze posao zbog poznavanja talijanskog jezika. Do sada objavljeni popisni podaci ne

3 Ukoliko se isključi 213 izbjeglica i 164 privremeno prisutnih (odnosno kategorije kojih pri popisu 1991. nije bilo) tada je u Istri 2001. živjelo 196.451 stanovnika ili 1,7% manje nego 1991.

4 Veći broj stanovništva u inozemstvu (koje je uključeno u ukupno stanovništvo) 2001. u odnosu na 1991. imale su još samo Primorsko – goranska (19,8%) i Vukovarsko -srijemska županija (8,9%).

nude informaciju o tome koliko je istarskog stanovništva 2001. popisano u pojedinoj zemlji već samo koji je bio razlog odsutnosti cjelokupnog stanovništva. Tako za Istarsku županiju proizlazi da je na radu u inozemstvu bilo 5.475 osoba, na boravku (većinom članovi obitelji osoba na radu) njih 1.794, diplomatsko – konzularnog osoblja upućenih na rad i članova njihovih obitelji popisano je 99, osoba sa statusom izbjeglica bilo je 13, na školovanju je zabilježeno 1.091 dok je u kategoriji “ostalih” evidentirano 1.044 stanovnika.

Promjena broja stanovnika 1991-2001. po gradovima i općinama

U tablici 1. prikazana je promjena broja stanovnika “u zemlji” 1991. i 2001. po istarskim gradovima i općinama. Kao što je ranije naznačeno, broj stanovnika “u zemlji” realniji je pokazatelj od službenog broja stanovnika ustanovljenog popisima zbog različitih metodoloških kriterija pri popisima 1991. i 2001. Podaci za grad Pulu i općinu Medulin prikazani su zajedno jer su četiri današnja samostalna naselja (Pješćana Uvala, Valbonaša, Vinkuran i Vintijan) 1991. bila sastavni dio naselja Pula (a time i današnjeg grada Pule) dok su se 2001. nalazila u sastavu općine Medulin. Kako se za ta naselja ne raspolože brojem stanovnika 1991. nemoguće je bez uvida u statističke i popisne krugove utvrditi broj stanovnika grada Pule početkom 1990-ih godina. Stoga je metodološki ispravno te dvije teritorijalne jedinice prikazati zajedno.⁵

Tablica 1.
Broj stanovnika Istarske županije “u zemlji” 1991. i 2001. po gradovima i općinama

Grad/ općina	Broj stanovnika		Indeks promjene
	1991.	2001.	
Bale	1.040	1.001	96,3
Barban	2.937	2.765	94,1
Brtonigla	1.384	1.452	104,9
Buje	5.277	4.754	90,1

5 ZUPANC, I. Demografski razvoj Istre od 1945. do 2001., *Hrvatski geografski glasnik*, vol.66., br.1., Zagreb, (2004.), 67.-92. Kod prikaza broja stanovnika grada Pule i općine Medulin u razdoblju 1948.-2001. uzima u obzir administrativno-teritorijalnu podjelu do 1996. Naime, broju stanovnika grada Pule 2001. pribraja stanovništvo naselja Pješćana Uvala, Valbonaša, Vintijan i Vinkuran dok ih iz općine Medulin izdvaja. Takav način je metodološki pogrešan jer se teritorijalno stanje mora prilagoditi sadašnjem, aktualnom stanju. To je kao da broj stanovnika Istre 1948. godine prikažemo bez bivšeg kotara Buje koji tada još nije bio sastavni dio Hrvatske i gdje te godine nije proveden popis stanovništva.

Buzet	6.181	5.896	95,4
Cerovlje	1.778	1.699	95,6
Fažana	2.666	2.895	108,6
Gračišće	1.422	1.415	99,5
Grožnjan	847	725	85,6
Kanfanar	1.554	1.430	92,0
Karojba	1.433	1.457	101,7
Kaštelir-Labinci	1.278	1.289	100,9
Kršan	3.431	3.166	92,3
Labin	12.847	11.640	90,6
Lanišće	492	394	80,1
Ližnjan	2.331	2.842	121,9
Lupoglav	947	903	95,4
Marčana	3.665	3.801	103,7
Medulin i Pula	64.205	61.510	95,8
Motovun	1.062	949	89,4
Novigrad	3.225	3.756	116,5
Oprtalj	1.076	936	87,0
Pazin	9.168	9.042	98,6
Pićan	2.089	1961	93,9
Poreč	14.398	16.520	114,7
Raša	4.032	3.405	84,5
Rovinj	13.160	13.570	103,1
Sv. Nedelja	3.055	2.803	91,7
Sv. Lovreč	1.360	1.391	102,2
Sv. Petar u Šumi	975	996	102,2
Svetvinčenat	2.173	2.181	100,4
Tinjan	1.796	1.746	97,2
Umag	12.057	12.117	100,5
Višnjan	2.237	2.156	96,4
Vižinada	1.144	1.101	96,2
Vodnjan	5.411	5.288	97,7
Vrsar	2.257	2.477	109,7
Žminj	3.471	3.399	97,9
UKUPNO	199.861	196.828	98,5

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1991. stanovništvo u zemlji i inozemstvu po naseljima. Dokumentacija 911, DZS, Zagreb, 1996. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. CD-ROM, DZS, Zagreb.

Slika 1.
Područja gradova i općina
u Istarskoj županiji 2004.

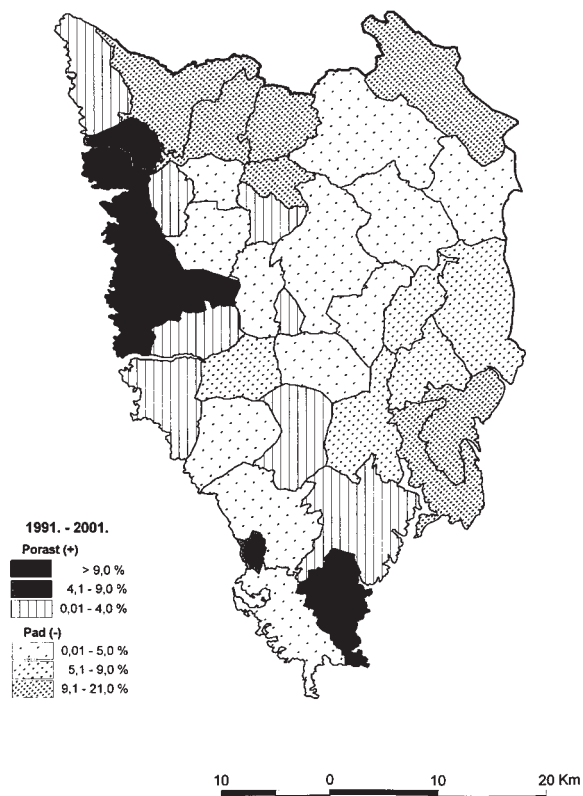

Od ukupno 38 prikazanih administrativno–teritorijalnih jedinica, porast broja stanovnika između 1991. i 2001. zabilježilo je svega 14 gradova i općina. Među njima se ističu općina Ližnjan koja je jedina povećala broj stanovnika za više od petine stanovnika u odnosu na 1991. (21,9%) te grad Poreč gdje je taj porast iznosio 14,7%. Na slici 2. se uočava da porast broja stanovnika u promatranom razdoblju bilježe uglavnom gradovi i općine čija područja participiraju na obalama istarskog poluotoka. To se posebice odnosi na zapadnu obalu gdje se demografski produktivnije teritorijalne jedinice nastavljaju jedna na drugu od grada Umaga do grada Rovinja. Južno od potonjega taj se niz prekida na općini Bale i gradu Vodnjanu čija se središta ne nalaze na samoj obali već nekoliko kilometara prema unutrašnjosti. Na općinu Fažana koja također bilježi više stanovnika 2001. nego 1991. nadovezuju se grad Pula i općina Medulin (prikazani zajedno) s padom broja stanovnika. Taj je pad ponajprije uvjetovan smanjenjem broja stanovnika u gradu Puli jer općina Medulin zasigurno bilježi porast broja stanovnika. Naime, ukoliko se za dvije promatrane godine prikaže broj stanovnika općine Medulin bez ranije navedena četiri naselja (za koja nije

poznat broj stanovnika 1991.) proizlazi da je 1991. u toj općini živjelo 3.153 a 2001. godine 5.448 stanovnika. Porast broja stanovnika općine Medulin na taj bi način iznosio 44,4% i bio bi daleko najviši u Istri dok bi na razini Hrvatske pripadao skupini od deset teritorijalnih jedinica s najvišim porastom broja stanovnika. Na općinu Medulin se na (jugo)istočnoj obali nadovezuju još dvije općine s porastom broja stanovnika (Ližnjan i Marčana) dok se u unutrašnjosti Istre nalaze tek četiri općine koje nisu zabilježile ukupnu depopulaciju (Karojba, Kaštelir – Labinci, Sveti Petar u Šumi i Svetvinčenat). Međutim u potonjim općinama taj je porast bio relativno manji (nego u ostalim gradovima i općinama s porastom broja stanovnika) odnosno u niti jednoj od njih broj stanovnika nije bio veći od 2,2%. Zsigurno je u većini spomenutih gradova i općina porast broja stanovnika uvjetovan prije svega turističkom djelatnošću koja u ta područja još uvijek privlači relativno brojnu radnu snagu kako iz unutrašnjosti Istre tako i iz drugih hrvatskih krajeva. Ipak, zbog pravilne interpretacije popisnih podataka treba napomenuti da se dio porasta stanovništva u tim gradovima i općinama odnosi samo na porast “na papiru”. Poznato je da se zbog straha od naplate poreza mnogobrojno stanovništvo prijavljuje te (neosnovano) popisuje u naseljima u kojima posjeduje vikendicu ili stan za odmor premda u njima ne boravi veći dio godine (POKOS, 2001. a.; LAIĆ i MIŠETIĆ, 2004.). Upravo je to jedan od razloga da grad Pula bilježi smanjenje broja stanovnika u razdoblju 1991. – 2001., jer najveći dio vlasnika vikendica ili stanova za odmor ustvari živi u velikim gradovima. Možda značajniji čimbenik ukupne depopulacije najvećeg istarskog grada (o čemu se u nedostatku relevantnih podataka može samo nagađati) treba tražiti u iseljavanju uglavnom nehrvatskog stanovništva koje početkom 1990-ih nije prihvatilo novostvorenu hrvatsku državu ili se povuklo iz Hrvatske zajedno s JNA u jesen 1991.⁶ Svakako treba spomenuti i iseljavanje mlađeg stanovništva bez obzira na etničku pripadnost jer je u devedesetim godinama prošlog stoljeća (za razliku od ranijih razdoblja) glavnina emigranata bila obrazovanija i podrijetlom iz urbanih sredina (POKOS, 2001. b). Uz sve to, grad Pula čitavo međupopisno razdoblje 1991.-2001. bilježi prirodni pad stanovništva što je također utjecalo na smanjenje ukupnog broja stanovništva.

6 Pula je kao najveći vojni garnizon na hrvatskoj obali imala veoma šaroliku etničku strukturu pa je tako 1991. u njoj popisano 54,3% Hrvata; 9,1% Srba; 6,5% “Jugoslavena”; 5,6% Talijana, 3,7% Muslimana, 1,8% Slovenaca itd.

Slika 2.
Promjena broja stanovnika
istarske županije po
gradovima i općinama
1991.-2001.

U razdoblju 1991.-2001. u Istri se kao prostori najintenzivnije ukupne depopulacije stanovništva ističu sjeverni dio unutrašnje Istre (općine Oprtalj, Grožnjan i Motovun), Labinština (uvjetovano zatvaranjem rudnika ugljena te strmom i nepristupačnom obalom za intenzivniji razvoj turizma) te posebice općina Lanišće na Ćićariji s uvjerljivo najvećim relativnim smanjenjem broja stanovnika (19,9%).

Prirodno kretanje stanovništva

Za razumijevanje prirodnog kretanja stanovništva Istre u razdoblju od 1991. nadalje potrebno se ukratko osvrnuti i na barem dvije godine koje su neposredno prethodile analiziranom razdoblju tj. 1989. i 1990. (tablica 2.). Također je prikazano i prirodno kretanje 2002. i 2003. kao posljednje godine za koju postoje podaci po gradovima i općinama. Broj živorođenih i umrlih prikazan je za stanovništvo "u zemlji" odnosno prema metodologiji praćenja prirodnog kretanja koja se primjenjuje od 1998., a

razlikuje se od dotadašnje po tome što se više ne uključuju umrli u inozemstvu dok se u živorođene više ne ubrajaju djeca rođena u inozemstvu makar im majka ima prijavljeno prebivalište u Hrvatskoj.⁷

Tablica 2.
Prirodno kretanje stanovništva Istarske županije "u zemlji" 1989-2003. godine

Godina	Ukupno			Na 1000 stanovnika		
	živorođeni	umrli	pr. promjena	natalitet	mortalitet	pr. promjena
1989.	2.411	1.939	472	12,2	9,8	2,4
1990.	2.353	1.915	438	11,9	9,6	2,3
1991.	2.187	1.921	266	10,9	9,6	1,3
1992.	1.762	2.127	-365	8,9	10,7	-1,8
1993.	1.718	2.152	-434	8,6	10,8	-2,2
1994.	1.770	2.131	-361	8,9	10,7	-1,8
1995.	1.823	2.243	-420	9,2	11,3	-2,1
1996.	1.753	2.131	-378	8,9	10,8	-1,9
1997.	1.661	2.141	-480	8,4	10,8	-2,4
1998.	1.675	2.167	-492	8,5	11,0	-2,5
1999.	1.659	2.210	-551	8,4	11,2	-2,8
2000.	1.709	2.089	-380	8,7	10,6	-1,9
2001.	1.572	2.124	-552	8,0	10,8	-2,8
2002.	1.603	2.116	-513	8,2	10,8	-2,6
2003.	1.551	2.228	-677	7,9	11,3	-3,4
UK.	27.207	31.634	-4.127	-	-	-

Izvor: Prirodno kretanje stanovništva 1989. – 2003. RZS i DZS, Zagreb, 1991. – 2004.

Iz priloženih podataka zapaža se da je 1989. i 1990. prirodna promjena bila relativno povoljna sa stopom nataliteta 1989. većom od 12‰, stopama mortaliteta manjim od 10‰ te stopama prirodne promjene (prirasta) većim od 2‰. U te se dvije godine u prosjeku rađalo 455 stanovnika više no što ih je umiralo. Već 1991. godine prirodna promjena bila je znatno manja (ali s 266 stanovnika još uvijek pozitivna) što je povezano s pobunom dijela srpskog stanovništva iz 1990. godine a koja je za posljedicu imala nesigurnu političku situaciju, gospodarsku recesiju, iseljavanje u inozemstvo itd. Naravno da se to sve odražavalo

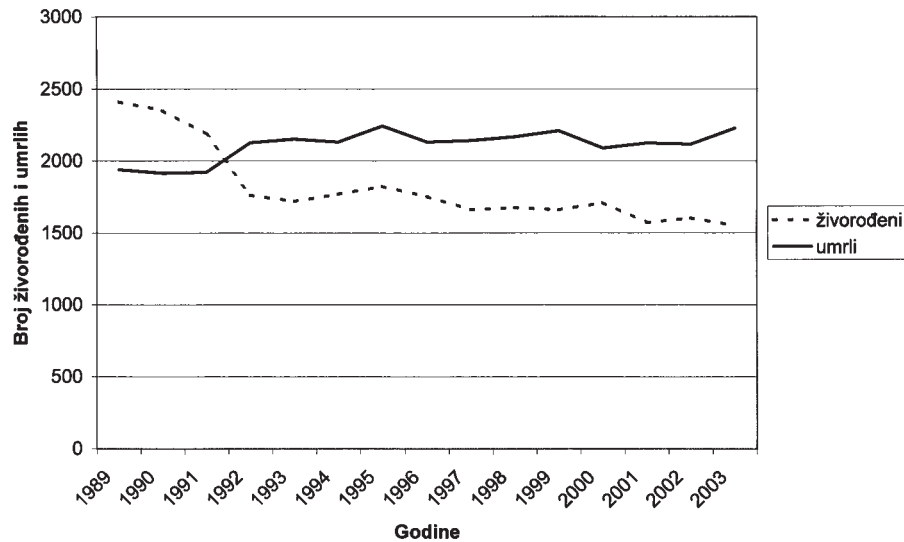
⁷ Kao i kod utvrđivanja ukupnog stanovništva pri popisu 2001. i ovdje je primijenjen kriterij da se u živorođene mogu ubrojiti djeca rođena u inozemstvu čija majka nije bila odsutna iz Hrvatske duže od godine dana.

na manji broj sklopljenih brakova te manji broj rađanja, kako u Hrvatskoj kao cjelini tako i u Istri.⁸ Naime, do smanjenja prirodnog prirasta 1991. došlo je ponajprije zbog znatno manjeg broja živorođenih u odnosu na 1989. i 1990. dok se broj umrlih sve tri godine kretao na podjednakoj razini. Sasvim obrnuta situacija zabilježena je već 1992. kada je zabilježen prirodni pad od čak 365 stanovnika. Uz već ranije naznačene razloge (spomenuta pobuna prerasla je 1991. u agresiju) svakako da je veliku ulogu u prirodnom padu stanovništva te godine imao gotovo potpuni izostanak turističke privrede što je potaknulo veliki val iseljavanja prvenstveno mlađeg, najreproduktivnijeg stanovništva. To je između ostalog utjecalo na smanjenje broja živorođenih između 1991. i 1992. godine za čak 425 stanovnika. Istodobno se broj umrlih povećao za 206 osoba čemu je uz poginule istarske građane u Domovinskom ratu ponajviše pridonijelo useljavanje prognanika i izbjeglica u istarska turistička mjesta⁹. Kako su te skupine stanovništva bile starije životne dobi od iseljenih istarskih građana razumljivo je da su imale i veće stope mortaliteta. Nakon 1992. prirodni pad stanovništva Istre sve se više produbljuje tako da su 1999. i 2001. zabilježene vrijednosti od 2,8‰ a 2003. prirodni pad od čak 3,4%. Stopa nataliteta iste je godine iznosila tek 7,8‰ što je manje i od hrvatskog prosjeka iste godine (8,9‰) a koji je među ostalim europskim zemljama bio relativno nizak. Te je godine broj živorođene djece u Istri bio čak više od trećine (35,7%) manji od broja živorođenih 1989. godine.

8 U Hrvatskoj se za razliku od većine europskih država još uvijek oko 90% djece rađa u braku (2002. –90,4%) dok je 1991. taj udio bio još veći; iznosio je 92,5%.

9 Živorodena djeca od strane majki sa statusom prognanika po pravilu su u vitalnoj statistici upisivana kao da su rođena u naseljima u kojima im je majka imala prebivalište. Isti je postupak primijenjen kod umrlih. Dakle, prognanik iz Vukovara koji je umro npr. u Poreču upisan je kao umrli stanovnik Vukovara. Taj se postupak nije u svim slučajevima striktno provodio pa su i ti prognanici upisivani u vitalnu statistiku istarskih naselja. Isti slučajevi zabilježeni su i kod izbjeglica.

Kretanje broja živorođenih i umrlih u Istarskoj županiji 1989.-2003.

Slika 3.
Kretanje broja živorođenih i umrlih stanovnika Istarske županije "u zemlji" 1989.-2003.

Sagledaju li se samo podaci prirodnog kretanja u međupopisnom razdoblju, odnosno od 1. travnja 1991. do 31. ožujka 2001. proizlazi da je višak umrlih nad živorođenima iznosio 3.799 osoba što je još nepovoljnije nego u razdoblju 1989.-2002. Jedan od glavnih razloga tako relativno drastičnog prirodnog pada, koji je prvenstveno uvjetovan denatalitetom, već je naveden. Radi se ponajprije o iseljavanju mlađeg, radnoaktivnog stanovništva koje odlazi prema zapadnoeuropskim zemljama (ponajviše Italiji) bilo zbog nalaženja prvog ili novog zaposlenja (bolje plaćenoga), straha od mobilizacije, neprihvatanja hrvatske države ili nekog drugog razloga.¹⁰ Unatoč tome, migracijski saldo stanovništva Istre u razdoblju 1991.-2001. je pozitivan zbog toga što je iz ostalih hrvatskih krajeva te iz inozemstva doselilo brojnije stanovništvo ali koje je bilo relativno starije od iseljenika te je stoga imalo nepovoljne učinke na prirodno kretanje stanovništva.

10 Naravno da ovdje ne treba isključiti i socio-psihološke razloge smanjenja broja živorođenih kao što su kasnije stupanje u brak, veća obrazovanost i zaposlenost žena, promijenjeni stavovi o ulozi obitelji i broju djece itd.

Prirodno kretanje stanovništva po gradovima i općinama

Tablica 3.
Prirodno kretanje stanovništva Istarske županije po gradovima i općinama u razdoblju 1998.-2002.

Analiza prirodnog kretanja po gradovima i općinama provedena je za razdoblje 1998.-2002. na taj način da je uz prirodno kretanje prikazana i prosječna godišnja stopa prirodne promjene za svaki grad i naselje (tablica 3). Poto-nja ovdje predstavlja kvocijent ukupne prirodne promjene 1998.-2002. i kombinacijom interpolacije i ekstrapolacije dobivenog broja stanovnika za sredinu promatranog raz-doblja tj. 30. 6. 2000.¹¹

Grad/ općina	Ukupno			Prosječna god. stopa
	živorođeni	umrli	pr. promjena	pr. promjene
Bale	30	57	-27	-5,2
Barban	123	225	-102	-7,3
Brtonigla	59	67	-8	-1,0
Buje	154	248	-94	-3,5
Buzet	288	395	-107	-3,5
Cerovlje	91	119	-28	-3,2
Fažana	96	101	-5	-0,3
Gračišće	48	85	-37	-5,2
Grožnjan	19	44	-25	-6,3
Kanfanar	64	99	-35	-4,8
Karolja	73	70	3	0,4
Kaštelir-Labinci	57	64	-7	-1,0
Kršan	111	195	-84	-5,1
Labin	457	684	-227	-3,6
Lanišće	10	74	-64	-32,5
Ližnjan	111	146	-35	-2,4
Lupoglav	45	84	-39	-8,4
Marčana	132	256	-124	-6,4
Medulin	194	235	-41	-1,4
Motovun	47	46	1	0,2
Novigrad	133	252	-119	-3,0
Oprtalj	33	95	-62	-12,7
Pazin	410	455	-45	-1,0
Pižan	79	118	-39	-3,9
Poreč	793	699	94	1,1
Pula	2.403	2.873	-470	-1,6
Raša	97	256	-159	-9,0
Rovinj	536	635	-99	-1,4
Sv. Nedelja	62	220	-158	-10,9
Sv. Lovreč	71	98	-27	-3,8
Sv. Petar u Šumi	48	63	-15	-3,0
Svetvinčenat	86	142	-56	-5,0

11 Kod kretanja broja stanovnika svih gradova i općina nakon popisa stanovništva 2001. (za ostatak te godine te za 2002.) pretpostavilo se da će ono biti jednako promjeni broja stanovnika u razdoblju 1991.-2001.

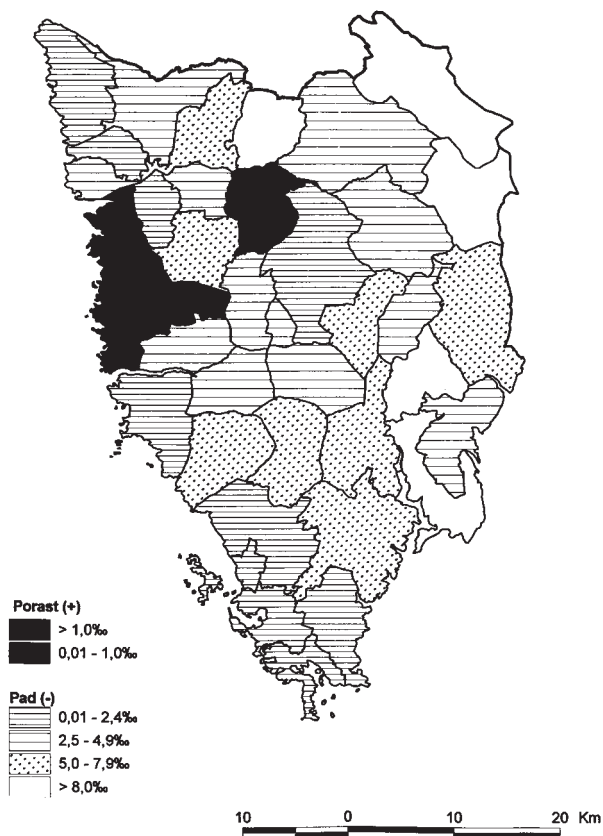
Tinjan	77	119	-42	-4,7
Umag	482	515	-33	-0,5
Višnjan	95	161	-66	-6,0
Vižinada	57	81	-24	-4,2
Vodnjan	277	282	-5	-0,2
Vrsar	125	100	25	1,9
Žminj	145	222	-77	-4,5

Izvor: **Prirodno kretanje stanovništva 1998. – 2002.**
DZS, Zagreb, 2000. – 2004.

Iz tablice je vidljivo da su u cjelokupnom razdoblju 1998.-2002. pozitivnu prirodnu promjenu odnosno prirodni prirast imali samo grad Poreč te tri općine (Vrsar, Karojba i Motovun). Za Vrsar i Poreč vrijedi već spomenuto u poglavlju o ukupnoj promjeni broja stanovnika da se ovdje zbog turističkog razvoja i dalje naseljava brojnije, mlađe stanovništvo iz drugih krajeva Istre i Hrvatske. Naime, te dvije teritorijalne jedinice bilježe i relativno velik porast ukupnog broja stanovnika koji je uvelike uvjetovan pozitivnom migracijskom bilancom (tablica 1.). Pozitivna prirodna promjena u općinama Motovun i Karojba donekle začuđuje ali se ovdje radi o tek minimalnim vrijednostima prirodnog prirasta od tek 1 (Motovun) odnosno 3 (Karojba) stanovnika što se može pripisati i slučajnošću. Najviše prosječne godišnje stope prirodnog pada (>8 ‰ godišnje) karakteristika su općina Lanišće (s prosječnom godišnjom stopom od -32,5‰ bilježi najveću stopu prirodnog pada u promatranom razdoblju od svih hrvatskih gradova i općina), Lupoglav, Oprtalj te dvije općine u Labinštini (Sv. Nedelja i Raša) što je povezano s iseljavanjem mlađeg stanovništva zbog gubitka posla u rudnicima ugljena. Relativno visoke prosječne godišnje stope prirodnog pada (5,0‰ - 7,9‰) ima čak deset općina među kojima se ističe neprekinuti niz od četiri općine u zaleđu Pule (Bale, Svetvinčenat, Barban i Marčana).

Slika 4.

Prosječna godišnja stopa prirodne promjene stanovništva istarske županije po gradovima i općinama 1998.-2002.

Mehaničko kretanje stanovništva

Stavi li se u odnos 3.799 osoba “izgubljenih” prirodnim putem, naspram ukupnom smanjenju od 3.410 stanovnika prema kriteriju “de facto”, proizlazi da je migracijski saldo stanovništva Istre u razdoblju 1991.-2001. bio pozitivan te da je iznosio 389 stanovnika. Najrelevantniji podaci o doseljenima i iseljenima u pravilu se dobivaju iz registra stanovništva kojeg Hrvatska još uvijek nema. U nedostatku registra, Državni zavod za statistiku i Ministarstvo unutarnjih poslova svake godine objavljuju podatke o doseljenim stanovnicima u Hrvatsku te iseljenim hrvatskim građanima. Međutim, ti su podaci sasvim nepouzdana jer se osobe pri iseljavanju u inozemstvo nisu dužne prijaviti u MUP dok se kod “doseljenih” stanovnika u velikoj mjeri radi tek o fiktivnom prijavljivanju (zbog socijalnih povlastica i sl.). Stoga unatrag nekoliko godina ti podaci kazuju da se u Hrvatsku više stanovnika doselja-

va nego što ih iseljava što daje potpuno iskrivljenu sliku da je Hrvatska imigracijska zemlja. Jedini način barem nekakve rekonstrukcije broja doseljenih i iseljenih je korištenje podataka popisa stanovništva u kojima je prikazano doseljeno stanovništvo u Hrvatsku ali prema području (naselju) posljednjeg preseljenja.¹² Prema tim podacima u Istru je u razdoblju 1991.-2001. doselilo najmanje (jer je nepoznat broj osoba koje su već preseljavale unutar Hrvatske) 17.452 stanovnika od čega 8.180 iz drugih hrvatskih županija a 9.272 iz drugih država. Među potonjima s čak 69,4% (6.434 stanovnika) prevladavaju doseljenici iz Bosne i Hercegovine. Od toga broja 28,7% doselilo je 1992. godine, 13,6% godinu kasnije itd. Iz ostalih država najbrojniji su doseljenici iz Srbije i Crne Gore s 988 stanovnika ili 10,7% svih doseljenih iz inozemstva, zatim iz Njemačke (509 osoba ili 5,5%), dok je iz Italije doselilo 307 stanovnika što je činilo 3,3% doseljenika iz drugih država. Analizirajući doseljenike iz drugih hrvatskih županija proizlazi da je najviše stanovnika kao prethodnu županiju prebivališta navelo Grad Zagreb (1.485 ili 18,2%). Nakon toga slijede Primorsko – goranska županija (1.134 odnosno 13,9%), Vukovarsko – srijemska županija (918 odnosno 11,2% svih doseljenika iz ostalih hrvatskih krajeva) itd.

Struktura stanovništva po spolu i starosti

Struktura po dobi pokazuje potencijalnu vitalnost i biodinamiku stanovništva. Na nju, osim mehaničkog kretanja, od odrednica prirodnog kretanja znatno jače utječe natalitet od mortalitet. Naime, visok natalitet uvjetuje mladu dobnu strukturu, dok niski natalitet uvjetuje relativno visok udio zrelog i starog stanovništva.

Prema koeficijentu feminiteta u Istri je 2001. na 1.000 muškaraca dolazilo 1.064 žena dok je na razini Hrvatske taj odnos nešto izraženiji u korist žena te je iznosio 1.078. Nešto izjednačeniji sastav stanovništva Istre po spolu od hrvatskog prosjeka svakako je posljedica manjih gubitaka u ratovima (u kojima općenito znatno više stradavaju muškarci¹³) ali vjerojatno i intenzivnijeg iseljavanja muškaraca

12 U metodološkim objašnjenjima popisa 2001. navedeno je da "ako se osoba selila nekoliko puta, upisivao se podatak samo za posljednje preseljenje". Prema tom kriteriju doseljenikom iz inozemstva ne smatra se npr. osoba koja je iz Bosne i Hercegovine doselila najprije u Zagreb pa zatim iz Zagreba u Pulu. Ta je osoba u popisu 2001. (a također i u ranijima) prikazana kao da je doselila u Istarsku županiju iz Zagreba.

13 O veličini izravnih i migracijski gubitaka stanovništva Istre tijekom

u razdoblju 1991.-2001. (prije svega rudara koji su izgubili posao u ugljenokopima, te djelatnika u bivšim represivnim službama kao što su bile vojska, policija itd.) što potvrđuje i podatak da je 1991. u Istri na 1000 muškaraca dolazilo 1048 žena.

Struktura stanovništva Istre po spolu 2001. godine po gradovima i općinama pokazuje prevlast muškaraca jedino u gradu Buzetu te općinama Cerovlje, Karojba, Sv. Lovreč, Tinjan i Vižinada (tablica 4). Međutim, osim u općini Sv. Lovreč gdje je manjak žena nešto izrazitiji (na 100 muškaraca nedostaje 3,4 žene), u svim ostalim navedenim teritorijalnim jedinicama višak muškaraca je tek minimalan. Nasuprot tome, u skupini gradova i općina gdje prevladavaju žene znatno je veća disproporcija u broju žena i muškaraca. Tako npr. u općini Grožnjan na 100 muškaraca dolazi 115,7 žena, u općini Lanišće 114 žena, u općini Raša 113,3 žena (povezano s već spomenutim iseljavanjem zbog zatvaranja ugljenokopa) itd. Izrazitiji nedostatak muškaraca vidljiv je i u gradu Puli iz koje je 1991. te nakon nje iselio najveći broj muškaraca (koeficijent feminiteta 1991. iznosio je 104,2 a 2001. 109,2).

Tablica 4.

Struktura stanovništva Istarske županije po dobi i spolu po gradovima i općinama 2001. godine

Grad/ općina	Koeficijent feminiteta	Udio velikih dobnih skupina u uk. st.			Indeks starenja
		0-19	20-59	60 i više	
Bale	102,1	23,8	55,7	20,2	85,1
Barban	109,6	20,1	50,3	29,2	145,
Brtonigla	103,0	24,0	54,9	21,0	87,6
Buje	108,0	21,7	55,4	19,6	90,4
Buzet	99,8	21,9	58,3	19,6	89,6
Cerovlje	99,4	23,1	48,3	28,5	123,6
Fažana	101,3	21,0	58,4	20,1	95,8
Gračišće	100,1	25,8	48,5	25,5	98,6
Grožnjan	115,7	21,0	51,6	27,3	129,7
Kanfanar	105,2	19,4	52,4	28,1	145,4
Karojba	99,9	26,8	51,3	21,7	81,0
Kaštelir-Labinci	102,4	24,4	51,6	23,7	97,2
Kršan	102,6	22,6	53,1	23,8	105,3
Labin	103,2	19,1	57,6	23,0	120,1
Lanišće	114,0	18,6	37,9	43,5	233,8
Ližnjan	103,1	22,1	55,0	22,5	101,7
Lupoglav	100,6	21,7	48,8	29,2	134,2
Marčana	104,6	19,3	53,2	27,4	142,4
Medulin	104,5	21,1	56,8	21,2	100,4

Domovinskog rata detaljnije vidjeti u: D.Živić, Promjene u dinamici i razmještaju prognaničko-izbjegličkog kontingenta u Republici Hrvatskoj od sredine 1991. do sredine 1998. godine, *Društvena istraživanja*, god.8., br.5.-6., Zagreb, 1999., 767.-792., i Živić, Izravni demografski gubitci, (2001.)

Motovun	110,0	21,9	50,5	27,5	125,6
Novigrad	111,9	23,2	56,3	20,0	86,4
Oprtalj	107,4	22,6	50,9	26,3	116,2
Pazin	103,3	24,8	55,5	19,5	78,5
Pićan	105,2	22,1	52,6	24,8	112,0
Poreč	107,1	23,9	58,6	16,9	70,8
Pula	109,0	20,6	56,5	22,5	109,2
Raša	113,3	20,8	53,6	25,5	123,0
Rovinj	108,7	21,8	58,1	19,7	90,4
Sv. Nedelja	105,0	18,5	53,1	28,1	151,7
Sv. Lovreč	96,6	22,6	52,8	24,5	108,5
Sv. Petar u Šumi	111,1	28,8	50,4	20,7	71,8
Svetvinčenat	105,9	21,6	50,8	27,5	127,1
Tinjan	99,3	24,6	48,8	26,2	106,2
Umag	106,9	22,3	59,4	18,0	80,7
Višnjan	102,7	22,4	51,9	25,6	114,3
Vižinada	99,1	22,4	54,9	22,7	101,2
Vodnjan	106,7	24,1	57,0	18,7	77,6
Vrsar	102,9	24,4	58,8	16,4	67,3
Žminj	106,0	23,6	50,9	25,5	108,4
UKUPNO	106,4	21,8	56,1	21,7	99,7

*** Razlika do 100 u zbroju velikih dobnih skupina otpada na stanovništvo nepoznate starosti**

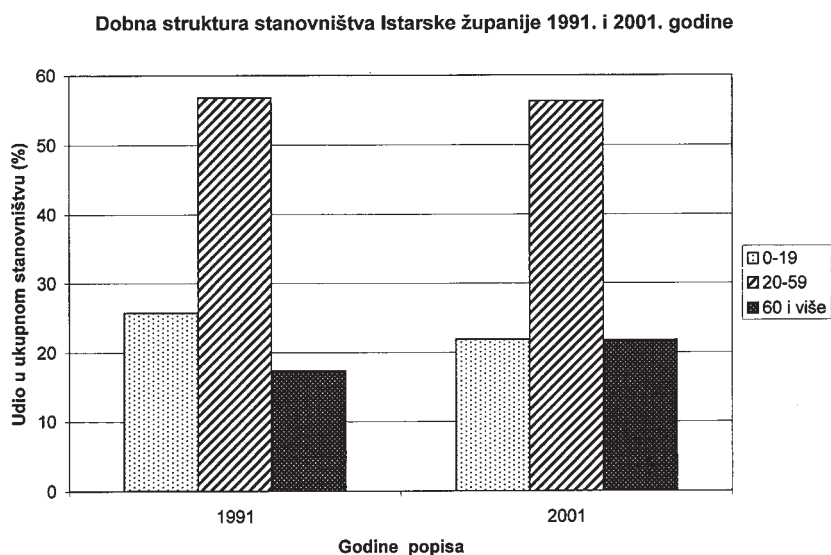
Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. Stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima. Statističko izvješće 1167, DZS, Zagreb, 2003.

Prosječna starost stanovništva Istre 2001. godine iznosila je 40,2 godina dok je hrvatski prosjek istodobno bio 39,3 godina. Da je stanovništvo Hrvatske mlađe od stanovništva Istarske županije potvrđuje i podatak o indeksu starenja koji je promatrane godine za ovu županiju iznosio 99,7 a za Hrvatsku 90,7.¹⁴ Dakle, 2001. godine sastav stanovništva Istre po dobi bio je izrazito nepovoljan jer je brojčani odnos mladog i starog stanovništva bio gotovo podjednak, odnosno mladog je stanovništva bilo više od starog tek za 146 osoba. Uspoređujući sastav stanovništva Istre po dobi zapaža se da je početkom 1990-ih udio stanovništva do 19 godina iznosio 25,8% dok se deset godina kasnije smanjio na 21,9%. U istom je razdoblju udio starih povećan sa 17,4% (1991.) na 21,8% (2001.) dok je zrelo stanovništvo obje godine sudjelovalo s gotovo

¹⁴ Indeks starenja pokazuje broj starih 60 i više godina prema broju stanovnika starih 0-19 godina. Smatra se da je stanovništvo zašlo u proces starenja kad indeks starenja prijeđe vrijednost 40 (%) ili 0,40 (ako se računa na 1000 stanovnika).

podjednakim udjelima (56,8% naspram 56,3%). Intenzivni proces starenja istarskog stanovništva u samo deset godina možda još bolje predočuje indeks starenja koji je sa 67,4 povećan na već spomenuti 99,7. Razlozi tako izrazito nepovoljnog sastava stanovništva po dobi već su ranije naznačeni u tekstu (nepovoljno prirodno kretanje te iseljavanje relativno mlađeg a doseljavanje starijeg stanovništva).

Slika 5.
Stanovništvo istarske
županije po dobi
1991. i 2001. godine

Narodnosni sastav stanovništva

U narodnosnoj strukturi stanovništva Istre zabilježene su između 1991. i 2001. znatne promjene. Najuočljivija među njima je drastičan porast apsolutnog broja Hrvata kao i njihovog relativnog udjela u ukupnom stanovništvu Istre (tablica 5). Porast potonjega sa 54,6% na 71,9% nije toliko posljedica doseljavanja ili asimilacije pripadnika ostalih nacionalnih skupina već prije svega raslojavanja regionalno izjašnjenih osoba među kojima su najveći dio činili Hrvati. S udjelom od 71,9% iz 2001. Hrvati su se samo "vratili" svojem udjelu iz 1981. kada su činili 71,6% stanovništva Istarske županije. Premda se broj regionalno izjašnjenih osoba (ponajviše izjašnjenih kao Istrijani ili Istrani) smanjio u odnosu na 1991. za oko tri četvrtine (76,1%), još uvijek više od 90% (točnije 95,3%)

svih regionalno izjašnjenih u Hrvatskoj živi u Istri. Smanjenje broja Talijana (6,7%) može se tumačiti višestrukim razlozima; prirodnim padom, asimilacijom u najbrojniju nacionalnu skupinu tj. Hrvate, iseljavanjem ali ne treba zaboraviti da se vjerojatno i dio Hrvata koji su se 1991. godine izjašnjavali Talijanima (zbog aspiracija na dobivanje talijanskih mirovina ili državljanstva) ponovno izjasnio prema svojoj izvornoj nacionalnoj pripadnosti. Broj Srba smanjen je 32,2% ponajviše zbog iseljavanja u svoje matične države (Bosnu i Hercegovinu te Srbiju i Crnu Goru) početkom 1990-ih. U tablici nisu obuhvaćeni Bošnjaci zbog još uvijek prisutnih nedoumica kako prikazati njihov broj. Naime, do 1991. svi muslimani slavenskog podrijetla prikazivani su u popisnim rezultatima kao Muslimani. Na Bošnjačkom saboru 1993. u Sarajevu sugerirano je da se svi muslimani podrijetlom iz Bosne i Hercegovine počnu izjašnjavati kao Bošnjaci. Na taj se način u Istri 2001. godine izjasnilo 3.077 stanovnika dok se još uvijek Muslimanima izjasnilo 3831 osoba. Stoga se javlja problem hoće li se s brojem Muslimana iz 1991. uspoređivati broj Bošnjaka i Muslimana iz 2001. prikazanih zajedno (kao što predlažu neke bošnjačke udruge) ili će se jednostavno prikazati samo broj Bošnjaka. Ukoliko se te dvije skupine prikažu zajedno, u Istri bi sa 6.908 pripadnika (3,4% ukupnog stanovništva) bili brojniji i od Srba.

Tablica 5.
 Apsolutni broj i relativni udio najzastupljenijih etničkih skupina u Istarskoj županiji 1991. i 2001.

Etička skupina skupina*	1991.		2001.	
	aps.	rel. (%)	aps.	rel. (%)
Hrvati	111.596	54,6	148.328	71,9
Talijani	15.306	7,5	14.284	6,9
regionalno izj.	37.027	18,1	8.865	4,3
Srbi	9.754	4,8	6.613	3,2

* Premda nisu etnička skupina, ovdje su prikazani i regionalno izjašnjeni zbog svoje relativno brojne zastupljenosti u ukupnom stanovništvu Istre.

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. Stanovništvo prema državljanstvu, narodnosti, materinskom jeziku i vjeri. Statističko izvješće 1166. DZS, Zagreb, 2003.

Zaključak

Iako prema službenim popisnim rezultatima Istarska županija u razdoblju 1991.-2001. bilježi porast broja stanovnika od 1%, sagledavajući samo stanovništvo "u zemlji" (što daje realniju sliku) proizlazi da je broj stanovnika 2001. manji 1,7% (ili 3.410 stanovnika) nego 1991. Razlozi koji su doveli do pada broja stanovnika prvi puta nakon II. svjetskog rata prije svega su uvjetovani prirodnim padom stanovništva koji je u promatranom razdoblju iznosio 3.799 osoba. Ti donekle relevantni podaci kazuju, u nedostatku podataka o migracijama, da je migracijski saldo u suvremenom razdoblju (1991.-2001.) bio pozitivan, odnosno da je u Istru doselilo 389 stanovnika više no što je iz nje iselilo. Relativno mala brojčana prevlast doseljenika nad iseljenicima pomalo začuđuje poglavito zbog intenzivnog turističkog razvoja koji bi trebao biti privlačni čimbenik naseljavanju stanovništva. Detaljnija analiza pokazuje da je u Istru doselilo najmanje 17.452 stanovnika iz drugih županija te iz inozemstva što ukazuje da je najmanje 17 tisuća osoba iselilo iz Istre. Razlozi iseljavanja su višestruki: povlačenje stanovništva s JNA, recesija u gospodarstvu koja je donijela veću nezaposlenost pogotovo zbog slabijeg turističkog priljeva početkom 1990-ih nego u ranijem razdoblju itd. To iseljavanje, prvenstveno mlađeg, radnoaktivnog stanovništva, nepovoljno je utjecalo na sastav stanovništva Istarske županije po dobi 2001. Naime, mladog stanovništva (0-19 godina) bilo je tek za stotinjak osoba više nego starog stanovništva (60 i više godina) što ovu županiju svrstava na šesto mjesto (od 21 županije) prema visini indeksa starenja. Indikativno je da od pet županija s relativno starijim stanovništvom jedino Primorsko – goranska županije nije bila zahvaćena srpskom agresijom a time i znatnim iseljavanjem najprije nesrpskog a kasnije i srpskog stanovništva.¹⁵

Premda se udio Hrvata između 1991. i 2001. povećao sa 54,6% na realnijih 71,9% Istarska je županija još uvijek etnički najheterogenija županija u okviru Hrvatske. Osim relativne brojnosti pripadnika nacionalnih manjina (Talijana, Srba, Bošnjaka itd.) takvom je stanju uvelike doprinijela i znatna zastupljenost regionalno izjašnjenog stanovništva (4,3% naspram 0,2% na razini Hrvatske) te nacionalno neizjašnjenog stanovništva (6,4% u ukupnom stanovništvu Istre naspram 1,8% u ukupnom stanovništvu Hrvatske).

15 Međutim, na strukturu stanovništva Primorsko-goranske županije po dobi znatno utječe izrazito nepovoljna starosna dob stanovništva Gorskog kotara u kojem je depopulacija uzela maha znatno prije nego u većini ostalih hrvatskih područja.

1. Akrap, A. (2003.): Demografske tendencije u Hrvatskoj od 1948. do 2001. s posebnim osvrtom na razdoblje od 1991. do 2001. u: *Činitelji demografskih kretanja u Republici Hrvatskoj*. Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Zagreb, 2003., str. 19.-44.
2. Gelo, J. (2004.): Kretanje broja rezidencijalnog (boravećeg) stanovništva Hrvatske u 20. stoljeću. *Društvena istraživanja*, God. 13., Br. 4., Zagreb, (u tisku).
3. Laić, I. i Mišetić, R. (2004.): *Otočni logaritam. Aktualno stanje i suvremeni demografski procesi na Jadranskim otocima*. (u tisku).
4. Pokos, N. (2001.a.): Međupopisna promjena broja stanovnika Hrvatske 1991.-2001. po gradovima i općinama. *Hrvatski geografski glasnik*. Vol. 63. Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, str. 67.-84.
5. Pokos, N. (2001.b.): Iseljavanje iz Hrvatske u posljednjem desetljeću. *Hrvatski iseljenički zbornik 2002*. Hrvatska matica iseljenika, Zagreb, str. 25.-36.
6. Pokos, N. (2003.): Metodološke promjene u popisima stanovništva. *Hrvatska revija*, Godište III, br. 1. Matica Hrvatska, Zagreb, str. 29.-35.
7. Zupanc, I. (2004.): Demogeografski razvoj Istre od 1945. do 2001. *Hrvatski geografski glasnik*. Vol. 66., br. 1. Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, str. 67.-92.
8. Živić, D. (1999.): Promjene u dinamici i razmještanju prognaničko-izbjegličkog kontingenta u Republici Hrvatskoj od sredine 1991. do sredine 1998. godine, *Društvena istraživanja*, God. 8., Br. 5.-6., Zagreb, str. 767.-792.
9. Živić, D. (2001.): Izravni demografski gubitci (ratne žrtve) u Hrvatskoj (1990.-1998.) uzrokovani velikosrpskom agresijom i neke njihove posljedice, *Društvena istraživanja*, God. 10., Br. 3., Zagreb, str. 451.-484.
10. Žuljić, S. (1994.): *Hrvatska Istra. Suvremene narodnosne prilike*. Nakladni zavod Globus, Zagreb.

SUVREMENA DEMOGRAFSKA SLIKA ISTRE

Ključne riječi: Istra, depopulacija, prirodna promjena, strukture stanovništva, gradovi i općine

U radu se razmatraju najznačajnije promjene demografskih obilježja stanovništva Istre (odnosno Istarske županije) između 1991. i 2001. godine. Iako je u promatranom razdoblju stanovništvo Istre po službenim popisnim rezultatima (ali metodološki neusporedivim) zabilježilo porast broja stanovnika (1,0%), realna je slika znatno drugačija. Naime, uspoređujući samo stanovništvo popisano "u zemlji" odnosno ono koje je u vrijeme oba popisa imalo u Hrvatskoj prijavljeno prebivalište te je u njoj i boravilo, u Istri je zabilježeno smanjenje broja stanovnika (1,7%). Na takvo kretanje broja stanovnika ponajprije je utjecala prirodna depopulacija koja je u cjelokupnom razdoblju iznosila 3.799 stanovnika (toliko je bio veći broj umrlih od broja živorođenih). Veoma nepovoljno stanje u prirodnom kretanju stanovništva očituje se i iz podatka da je 2002. godine stanovništvo Istarske županije s -2,5‰ imalo veću stopu prirodnog pada od hrvatskog prosjeka (-2,4‰). Posebice je zabrinjavajuće što u posljednjih pet promatranih godina (1998.-2002.) čak 34 (od ukupno 39) istarskih gradova i općina bilježi smanjenje broja stanovnika prirodnim putem. Na temelju predočenih popisnih podataka o broju stanovnika te prema podacima vitalne statistike proizlazi da je migracijska bilanca stanovništva Istre u razdoblju 1991.-2001. bila pozitivna, odnosno da je broj doseljenih bio za 389 stanovnika veći od broja iseljenih. Međutim, pozitivna migracijska bilanca isključivo je obilježje naselja na obali dok je gotovo cjelokupna unutrašnja Istra izrazito emigracijsko područje. U radu je također dat prikaz promjena najosnovnijih struktura istarskog stanovništva; starosne (po kojoj je stanovništvo Istre već gotovo jednako staro kao cjelokupno stanovništvo Hrvatske), spolne, etničke, jezične, obrazovne itd.

SITUAZIONE DEMOGRAFICA CONTEMPORANEA DELL'ISTRIA

Parole chiave: Istria, depopolamento, cambiamento naturale, città e comuni

Il saggio prende in analisi i cambiamenti più significativi delle caratteristiche demografiche dell'Istria (ovvero della Regione istriana) tra il 1991 e il 2001. Anche se la popolazione dell'Istria, secondo i risultati censuali, è cresciuta (1,0%), la situazione reale è ben diversa. Infatti, mettendo a confronto la popolazione che nel corso dei due censimenti era residente in Croazia, si nota una diminuzione del numero di abitanti (1,7%). Questo andamento negativo è dovuto alla naturale depopolazione, che nel menzionato periodo è arrivata a 3799 abitanti (a quanto ammonta il rapporto negativo tra la mortalità e la natalità).

Il bilancio positivo è caratteristica degli insediamenti lungo il litorale, mentre tutta l'Istria interna si profila come una zona di forte emigrazione.

Nenad Pokos
Drazen Živić
**Suvremena
demografska
slika Istre**